

Nordmenns holdning

Taler

Eivind Berggrav

Dato

16 april 1940

Omstendigheter

Tale av biskop Berggrav i radio fra Oslo

- 1 Under en reise som jeg igår gjorde opover i landet for å se til civilbefolkningen og bistå med opklaring av unødige misforståelser, slo det mig at enkelte ikke er klar over noen vesentlige ting. De tror at det å skyte på en soldat er fri sak for alle og enhver, ja kanskje noen mener at det er plikt. De vet ikke at det i krig er meget
- 5 bestemte regler og avtaler, og at bare krigere kan føre krig. Civilbefolkningen må avholde sig fra enhver innblanding. Hvis noen fra sitt vindu ser en tropp marsjere forbi og så løsner et skudd mot dem, så har han ikke bare brutt krigens lov, men han har utfordret til den verste gjengjeldelse mot uskyldige som tenkes kan. Et slikt skudd har i krigene ofte kostet hundreder uskyldige mennesker
- 10 livet. - Civile som voldelig blander sig inn i krigen ved sabotasje eller på annen måte, gjør den største forbrydelse mot sine egne landsmenn. La oss vise disiplin!

- Det andre jeg så på min tur, var at civile folk i redsel prøvde å gjemme sig bort.
- 15 Selvsagt skal civile i krigssonen ikke utsette sig for fare, men søke beskyttelse.

- Men der hvor operasjonene er over eller der hvor alt går fredelig for sig, skal de civile opføre sig normalt. Er vi okkupert, så tar vi konsekvensene. Vi er og blir nordmenn, ingen får oss fra det. Men nettop fordi vi er nordmenn, er vi
- 20 mennesker med disiplin og med verdig holdning. Ingen smisking eller kryping. Heller ingen dum kjekking. «Bad losers» har vi ikke bruk for å være. Civile menn som prøver å gjemme sig bort, vekker straks mistanke. De utsetter sig derved for å bli tatt til fange. Vær åpne og ærlige. Vær faste både i samvittigheten og i deres optreden i de besatte deler av landet. La mig nevne et lite eksempel fra
- 25 igår. I et hus oppe i landet, hvor jeg var inne, sa de at de hadde en haglbørse. Hva burde de gjøre med den? spurte de. Burde de ikke grave den ned i høiet eller i sneen, om tyskerne skulde komme innom? Jeg sa nei, dere skal la

haglbørsen henge akkurat der ved døren hvor den nu har sin vanlige plass.

30 Graver dere den ned og den blir funnet, er dere ferdige, dere og flere til. Åpent derimot, er det all right. Det er ikke ulovlig å ha en haglbørse. Da jeg i natt kom tilbake til Oslo, spurte jeg mig for om mitt råd var rett. Fra høieste militære hold fikk jeg beskjed om at så var tilfelle. Folk som har gjemt noe, blir redde og gjør sig mistenkt. Folk som er åpne, har intet å frykte, blev det sagt. Men civile må
35 aldri bære våben. Efter krigsloven er de da franktirører og blir skutt. Alle krigshandlinger er forbeholdt uniformerte og organiserte tropper. Legg merke til begge disse ting. Riksadvokaten oplyste om dem i avisen forleden dag ved å vise til Haag-konvensjonen. Uniformerte og organiserte soldater er det som er under krigens lovs beskyttelse om de blir tatt til fange eller overgir sig. Jeg har
40 nettop talt med høiesterettsjustitiarius om disse forhold. Vi var enige om at det burde bli gjort opmerksom på dette i radio, fordi vi ser det som vår plikt å redde menneskeliv.

Mine erfaringer gjør det også nødvendig å si et ord om panikkartet angst. Jeg
45 forstår, at den kan komme. Men den er alltid bare til skade. Gjør hvad dere kan for å beskytte hverandre mot den. Vettløs adferd er i krigstid uberegnelig risikabel. For mig står to ting i forgrunnen som hjelper her: En god samvittighets pakt med Gud. Og så å gjøre sin plikt hver stund og hver dag. Arbeid og hjelp hverandre. Vær heller ikke vettløst mistenksomme. Det er både
50 dumt og skadelig, uverdigg, unasjonalt, ukristelig. Dette er det nødvendig å si. Derimot er det ganske unødvendig å be dere være gode og hjelpsomme mot hverandre. Har dere ikke alt merket hvordan vi har funnet hverandre, er blitt ett. Hvordan vi så selvfølgelig er gode og samfølende overfor hverandre. Så meget godhet var det aldri i Norge. Mange har også meget av godhet og
55 ridderlighet å fortelle om tyskerne. Til den fulle sannhet hører også dette. Man kan vel ikke gi hverandre et håndtrykk gjennom radio. Jeg gjør det allikevel. Husker dere den 73. salme, vers 23: «Men jeg blir alltid hos dig, du har grepet min høire hånd». Vær velsignet alle sammen.

60

Kilde

Kirke og Kultur, bd. 47 (s. 315-317), 1940.

Emner

Andre verdenskrig, Nordmenn, Radiotale

65

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/nordmenns-holdning>